

Дядищева-Росовецька Юлія Борисівна
ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4366-3587>,
кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри стилістики та мовної комунікації
Навчально-наукового інституту філології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
Київ, Україна
e-mail: dyadros@gmail.com,

Росовецький Станіслав Станіславович
ORCID <https://orcid.org/0000-0001-5569-4765>,
доктор філософії у галузі філології (PhD),
незалежний дослідник,
Київ, Україна.
e-mail: rosovss@hotmail.com

Постать С. К. Росовецького в осмисленні сучасників (до 80-річчя від дня народження науковця й письменника)

***Анотація.** Розглянуто проблему всебічного висвітлення непересічної постаті видатного вченого й талановитого письменника в колективній монографії «Станіслав Росовецький: In memoriam» (2023) – комплексному виданні, що має привернути увагу не лише літературознавців, фольклористів та мовознавців, а й фахівців з біографістики.*

***Ключові слова:** Росовецький Станіслав Казимирович, In memoriam, літературознавство, фольклористика, мовознавство, біографістика.*

Сьогодні виповнилося б 80 років С. Росовецькому, професору Київського національного університету ім. Т. Шевченка, видатному вченому, талановитому письменнику, який три роки тому пішов у засвіти. 20–22 березня 2023 р. під егідою Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, за сприяння й активної участі доктора філологічних наук, нині – члена-кореспондента НАН України, заступника директора з наукової роботи О. Бороня, було проведено Наукові читання до 55-річчя наукової діяльності покійного вченого, у яких взяли участь дослідники не тільки з Києва, але й з Полтави, Львова, Івано-Франківська, дистанційно приєдналися з Греції, Австрії, Швеції, Румунії, опосередковано – зі США. Матеріали читань лягли в основу колективної монографії «Станіслав Росовецький: In memoriam» – видання, що містить не лише наукові дослідження, а й спогади, розповіді, які дозволяють скласти цілісне враження про цю

непересічну особистість. У своїй цілокупності вони становлять безумовний інтерес з точки зору біографістики.

Представлені в монографії матеріали дають можливість уявити масштаб постаті науковця. Тематика розвідок відобразила широке коло філологічних проблем, над якими працював С. Росовецький – давник, дослідник «Слова о полку Ігоревім», реконструктор билин, фольклорист, шевченкознавець, агіолог, компаративіст, прихильник застосування принципу інтертекстуальності, текстолог, прибічник застосування «точних» методів у дослідженні фольклору й літератури, йому належать влучні спостереження з як із історичної лексикології та історії української літературної мови, так і з сучасної літератури. Також представлено в монографії розвідки з вивчення творчості С. Росовецького-прозаїка й драматурга. Тобто, колектив співавторів намагався створити комплексне дослідження, що за своєю спрямованістю відбивало б розмаїті інтереси вченого. Науковим редактором видання виступив О. Боронь.

Колективну монографію, що поєднує наукові дослідження зі спогадовою частиною, розпочинає глибока розгорнута стаття Р. Харчук «Колись хтось обов'язково напише: я є учнем Володимира Перетца, Олександра Назаревського і Станіслава Росовецького», у якій авторка опукло окреслила постать Росовецького, його життєвий шлях, підкресливши тяглість наукової традиції.

Розділ «Дослідження» розпочинає підрозділ «Постать науковця і митця в осмисленні сучасників». Тут подано розвідки, автори яких намагаються окреслити внесок С. Росовецького до різних галузей філології, а також проаналізувати творчість самобутнього літератора. В. Смілянська поділилася спогадами про тривалу співпрацю над «Шевченківською енциклопедією» з науковцем багатющою ерудиції, літературознавцем і фольклористом широкого профілю, автором численних шевченкознавчих праць. Н. Беляєва звернулася до висвітлення проблеми методології літературознавчих досліджень С. Росовецького, зазначивши, що це є надскладним завданням, і що, перефразовуючи С. Росовецького, тут має йтися про «методологію методологій методологій». Дослідниця надзвичайно виважено й делікатно сформулювала

свою мету: наблизитися якщо не до розв'язання такого надзавдання, то хоч би окреслити тезово концептуальні пошуки професора Росовецького. Що їй вдалося блискуче здійснити в детальному дослідженні. У розвідці Н. Нагорної міститься спроба всебічного осмислення внеску яскравої постаті – авторитетного давника, агіолога, «професійного міцного текстолога», відкривача давніх текстів, а також подано цінне змалювання новаторських форм роботи талановитого викладача зі студентами, його індивідуальні «бесіди-диспути», «розмови як мовленнєвий науковий жанр» тощо. М. Шаповал здійснила всебічний аналіз інтелектуального профілю письменника в біографічній драматургії С. Росовецького, що приваблює передусім спрямованістю до антропологічного виміру тексту. Також секретом успіху автора, вважає дослідниця, є багатство тематичних відтінків художньої обробки ним біографій видатних людей. Г. Мережинську привабила надзвичайно глибока проблема метадискурсу творів С. Росовецького. Ще одну розвідку дослідниця присвятила всеохопному вивченню шевченкіани С. Росовецького, увагу дослідниці привернули художні стратегії інтерпретації образу митця. М. Дмитренко присвятив свій докладний допис аналізу трактування С. Росовецьким малих жанрів фольклору – проблему жанрової класифікації покійний учений вважав найскладнішою у фольклористиці. М. Дмитренко полемізує з дослідником, висвітлює його бачення та висуває й обґрунтовує свою позицію. Л. Шевченко замислилася над інтелектуальними контурами тексту С. Росовецького, філолога-енциклопедиста. Увагу Д. Сизонова привернули особливості наукового стилю С. Росовецького, і передусім лінгвістичні маркери. Застосувавши комплексний аналіз, у розвідці було здійснено вдалу спробу викристалізувати специфічні ознаки його власного стилю – ідіостилію науковця. Співавтори Ю. Дядищева-Росовецька та С. Росовецький-молодший зосередилися на проблемі сучасної рецепції лінгвістичної спадщини професора Росовецького – оригінального мислителя, полівекторної особистості.

Другий підрозділ колективної монографії присвячено рефлексіям щодо наукових студій професора С. Росовецького. О. Боронь замислюється, який переклад «Слова о полку Ігоревім» Шевченко мав на засланні? У своєму

дослідженні він висуває вичерпні докази на користь спостереження С. Росовецького щодо перекладу Льва Мея. Р. Радишевський аналізує у фундаментальному дописі літературно-наукову критику як систему в осмисленні й інтерпретації Л. Білецького, одного з учасників Семінарію В. Перетца, діяльність якого завжди привертала увагу С. Росовецького. І. Заярна зацікавилася модифікаціями стародавніх інтермедіальних жанрів у поезії другої половини ХХ – початку ХХІ століття – до питання контамінації різних жанрових елементів і структур у жанровостильовому русі сучасної літератури, що корелює з розроблюваними С. Росовецьким підходами до осмислення світової літератури в її цілокупності. У своїй ґрунтовній розвідці «“Про загибель Доріату” Дж. Р. Р. Толкіна: проблеми текстології та реконструкції» М. Назаренко звертається до фантастики та текстології – сфер, співзвучних із зацікавленнями С. Росовецького-медієвіста, дослідника теоретичних проблем текстології, науковця, котрий на практиці застосовував її методи для аналізу текстів і при спробах реконструкції авторських та народних творів. Л. Кісельова вивчає семантику й символіку «диму» у творах поетів ХІХ–ХХ ст. С. Росовецький наполягав на синхроністичному вивченні літератури та фольклору за умови аналізу результатів їх взаємодії в різні історичні періоди й на різних структурних рівнях – жанровому, образному, мотивно-тематичному, мовно-стилістичному. Це необхідно для розуміння логіки розвитку художньої думки й процесу розбудови національної концептосфери. До проблеми тлумачення С. Росовецьким і В. Смілянською образу-концепту «русалка» – одного з ключових персонажів шевченківської демонології, звернулася Н. Слухай при аналізі цього образу-концепту як культурного коду українства. Орієнтальний дискурс українського героїчного епосу привабив дослідників В. Балущка й Т. Шевчук на матеріалі думи «сокіл і соколя». Вони здійснили спробу «дешифрування» архаїчних «першоелементів» (за С. Росовецьким), які пов’язані з прадавнім міфо-епічним птахом індоіранської традиції – Гарудою–Ш’єною–Сасною–Сімургом, що мають субстратне походження. К. Рахно звернувся у своєму фундаментальному дослідженні до розгляду «Слова о полку Ігоревім» і українсько-польської

книжності XV–XVIII ст. Це є подальшим розвитком спостережень С. Росовецького щодо відгомонів «Слова» та «Задонщини» в староукраїнській книжності та почасти старопольській літературі української тематики XV–XVIII ст. Зокрема, гапакси й лексичні раритети поеми, на думку автора, є доказом автентичності «Слова». До царини наукових зацікавлень С. Росовецького належить детальна розвідка Ю. Писаренка, присвячена аналізу ймовірної мети й символічному осмисленню візиту Ігоря до Пирогощії – щодо розкриття історичної основи та символічного підтексту фіналу «Слова о полку Ігоревім». Це корелює зі студіями С. Росовецького щодо глибинного культурного контексту «Слова о полку Ігоревім» у його взаємозв'язках з українською фольклорною традицією. Цікаве дослідження А. Поцелуйка, присвячене вивченню індоєвропейських мілітарних релігійно-міфологічних кодів. Докладна розвідка О. Гуцуляка, у якій досліджується святий Миколай як «карпатський бог» і вивчаються витoki його міфологічного образу, певною мірою є продовженням студій С. Росовецького щодо запровадження до наукового дискурсу аналізу міфологічних ремінісценцій «українськості» Христа, Богородиці та християнських святих.

В окремому розділі «Із недрукованої та маловідомої наукової спадщини С. Росовецького» подано матеріали, виступи з шевченкознавства, медієвістики, статті, присвячені майбутньому літератури тощо.

Важливий біографічний матеріал зібрано в розділі спогадів про Росовецького-колегу, науковця, улюбленого викладача, наукового керівника, однокласника, друга. Завдяки ним складається цілісна картина про цю непересічну особистість. Спомини містять також цінні спостереження щодо його науково-організаційної та науково-методичної роботи, які не було зафіксовано в підручниках та статтях. Цей позитивний досвід був би втрачений, якби не розповіді колишніх його студентів та аспірантів. Наприклад, згадки про способи організації фольклористичної практики (Л. Дядечко, Н. Слухай, І. Головаха), про винахідливий прийом її звітності – певною кількістю зібраних «фольків» (умовних одиниць на позначення фольклорних текстів різних жанрів), про

продуктивний засіб унаочнення для студентів процесу трансмісії у фольклорі (Л. Дядечко), про заохочення студентів до наукового пошуку і про факультативні семінари (С. Саломатін), про організацію видавничої справи (І. Заярна, П. Поберезкіна), про роботу з аспірантом над текстом дисертації (Л. Пономаренко), про наукову безкомпромісність (П. Поберезкіна) і т. д.

При здійсненні наукових студій важливо окреслити перспективу для подальших досліджень, як, наприклад, сам Станіслав Казимирович у монографії «Володимир Перетц: Біографія інтелектуала» (2023) наголошував на необхідності наукового перевидання українознавчого доробку В. Перетца, з повним науковим апаратом. Так низку перспектив сформулювали співавтори колективної монографії «Станіслав Росовецький: In memoriam». Т. Шевчук і В. Балущок висловили думку про корисність окремого видання за примітками С. Росовецького до «Історії української літератури» М. Грушевського. Н. Чамата наголосила на важливості другого видання, з виправленнями, «Шевченко. Сучасна біографія» (2020), а в приватній бесіді радила подбати про видання трьох тематичних збірників праць С. Росовецького: з фольклористики, присвячені проблемам інтертекстуальності, та його агіографічні студії.

У наступному розділі, – «Розповідь про себе», – для створення цілісного життєпису було подано поєднані фрагменти з інтерв'ю С. Росовецького, його виступів, публікацій тощо. За основу було взято вступні нотатки «Про себе коротко» з бібліографічного покажчика 2018 року.

Однією з важливих цілей біографіки є збирання та систематизація біобібліографічної інформації. У колективній монографії «Станіслав Росовецький: In memoriam» розділ «Бібліографія» містить список наукових праць С. Росовецького (402 позиції), окремо наведено перелік його вибраних художніх творів (що істотно поповнився останнім часом: див. буклет до 80-річчя митця, розташований на сайті «Бібліотека Росовецького»), подано основну літературу про вченого й письменника та його «Бібліографію бібліографій». Важливо, що тут не лише укладено бібліографію, а й подано покликання на відгуки про публікації автора та рецензії – усі знайдені на момент публікації. У виданні представлено

науковий апарат: укладено іменний покажчик, наведено інформацію про авторів, подано список скорочень та зміст англійською мовою.

Видалося доречним додати після розділу зі спогадами вклейку з ключовими фотографіями, що відображають основні етапи життя С. Росовецького. Важливо наголосити, що крім друкованого видання створено й електронну версію, яку розміщено у вільному доступі на сайті Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, сайті «Бібліотека Росовецького» та ін. Варто зазначити, що на колективну монографію відгукнулася «Критика»: Ю. Бентя написала огляд в жовтневому числі за 2024 рік.

Отже, «Станіслав Росовецький: In memoriam» є вдалою спробою всебічно окреслити непересічну постать нашого сучасника, науковця й письменника. Сподіваємося, що його внесок до вітчизняної культури буде достойно оцінений.

Dyadyshcheva-Rosovetska Yuliia Borysivna

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4366-3587>,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of stylistics and
language communication,

Educational and Scientific Institute of Philology,

Taras Shevchenko National University of Kyiv,

Kyiv, Ukraine

e-mail: dyadros@gmail.com,

Rosovetsky Stanislav Stanislavovich

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-5569-4765>,

PhD, Doctor of Philosophy in Philology,

independent researcher,

Kyiv, Ukraine

e-mail: rosovss@hotmail.com

The figure of S. K. Rosovetsky in the perception of contemporaries (on the 80th anniversary of his birth)

***Summary.** The conference abstract addresses the challenge of providing a comprehensive portrayal of the remarkable figure of Stanislav Rosovetsky - an outstanding scholar and gifted writer - in the collective monograph Stanislav Rosovetsky: In Memoriam (2023). This multifaceted publication is intended to draw the attention not only of literary critics, folklorists, and linguists, but also of researchers specialising in biographical studies.*

***Keywords:** Rosovetsky Stanislav Kazymyrovych, in memoriam, literary studies, folklore studies, linguistics, biography studies.*